

MUSEUMSAVISEN

Nr. 42
April 2006
26. årgang

HOLSTED • BRØRUP • VEJEN

Sønderskov Hovedgård set fra luften

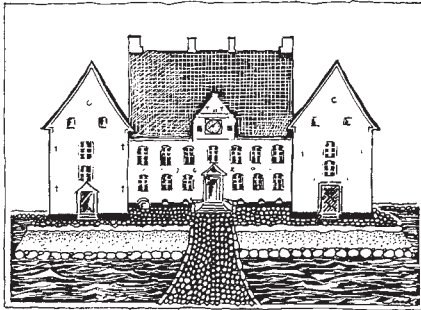
Skibelund Krat

Kustode på
Sønderskov

Dynamoen i
dansk
fødevareindustri

Foredragsaften
på Sønderskov
den 20. april

Museet på Sønderskov

Sønderskovgårdsvej 2, 6650 Brørup

Tlf. 75 38 38 66 - Fax 75 38 38 65

Email: post@sonderskov.dk

www.sonderskov.dk

Museets faste medarbejdere:

Museumsleder: Svend Aage Knudsen

Museumsinspektør: Peter Munch Jensen

Arkivleder: Linda Klitmøller (Vejen)

Bogholder: Ellen-Marie Viuff

Museumsassistent: Hanne Petersen

Assistent: Joan Lindberg

Forvalter: Torben Immerkær Krogh

Pedel: Marius Leopold Poulsen

Natur- og Kulturskolen ved Sønderskov

Naturvejleder: Mette Bækgaard Johnsen

Tlf. 75 38 43 37 – Fax 75 38 38 65

Email: naturvejleder@sonderskov.dk

Restaurant Herregårdskælderen

Tlf. 75 38 38 45 – Fax 75 38 38 45

Email: herregaardskaelderen@clausfh.dk

www.herregaardskaelderen.dk

Museets åbningstider:

Tirsdag-søndag kl. 11-16.

Mandag lukket.

Kontoret er åbent hverdage 9.00-16.00.

Efter forudgående aftale med museets kontor er der også adgang for skoleklasser udenfor normal åbningstid.

Der er endvidere mulighed for at aftale gruppebesøg med introduktion og/eller omvisning også udenfor normal åbningstid.

Holsted - Brørup - Vejen Egnens Museumsforening

Stiftet den 6. februar 1979 med det formål at oprette og drive et kulturhistorisk egnsmuseum

Formand: Agner Frandsen, Tangevej 98, 6760 Ribe, 75 42 17 98.

Næstform.: Flemming Holm Rasmussen, Søndergade 14, 1. tv, 6650 Brørup, 75 38 38 11.

Kasserer: Inger Gram, Villumsvej 4, 6683 Føvling, 75 39 82 59.

Kontingent 2003: 125,- kr. for enkeltmedlemmer og 175,- kr. for par.

Kontingentet omfatter partoutkort for årets besøg, ligesom foreningens medlemmer modtager Museumsavisen, Mark og Montre og meddelelser om aktiviteter.

Redigering: Svend Aage Knudsen, Peter Munch Jensen og Agner Frandsen

Layout: Henriette Roued Olsen

Sønderskov Hovedgård set fra luften -

Museets ny erhvervelse med logo gav straks bonus

I november måned erhvervede museet en ny kassevogn. Den gamle var alvorligt udtjent og stod foran en større reovering, såfremt den stadig skulle holdes forsvarligt kørende. En ny Ford Transit blev indkøbt ved LKJ biler i Vejen. Vognen blev straks forsynet med museets navn og logo.

Ved et lykketræf havde jeg et ærinde på Frøhandelen i Brørup på tredje dagen efter vognens anskaffelse. På vej ud til vognen blev jeg råbt an af en dame, der havde set logoet på bilen. Der var noget, jeg lige skulle se på. Knap var vi nået ind i entreen, før det viste sig at være tale om et „maleri“. Det stod op ad væggen med bagsiden vendt ud mod rummet, og min første tanke var, at det

nok ville være et emne for andre på museet. Men man skal jo være lidt alsidig på et kulturhistorisk museum. Stor var overraskelsen, da „maleriet“ blev vendt, og der åbenbarede sig et håndkoloreret luftfoto af Sønderskov Hovedgård fra sidste halvdel af 1940'erne. En helt utrolig dokumentation af avlsbygninger og hovedbygningens tilstand umiddelbart efter anden verdenskrig. En fotografisk dokumentation, vi ikke kendte til.

Indehaver var Inger Meyer, nabo til frøsalget på Markedsvej i Brørup. Inger Meyer står overfor en flytning inden for overskuelig tid og havde overvejet, hvad hun skulle gøre ved luftfotoet af Sønderskov Hovedgård. Som et andet lykketræf

kom museets kassevogn lige forbi, og Inger Meyer så museets logo og var lynhurtigt ude.

Meldingen til Inger Meyer var, at museet så absolut var interesseret. Jeg spurgte, om billedet kunne lånes med til museet. Efter lidt snak frem og tilbage fik jeg billedet med til Sønderskov. Der var ingen tvivl, billedet ville vække udelt begejstring på Museet. Sjældent har jeg set Museumsinspektør Svend Aage Knudsens ansigt så overrasket og naturligvis begejstret. De mundtlige og skriftlige beskrivelser af ladebygningerne, fra før en omfattende brand i 1982 lagde nord- og østlængerne i ruiner, kunne nu bekræftes ved fotografisk dokumentation.

Billedet stammer fra Sønderskov Mølle, hvor Inger Meyers mand på et tidspunkt erhvervede billedet fra Jens Ebbesen.

Fra midt i 1930'erne var der flere firmaer, der beskæftigede sig med luftfotografering af gårde og andre markante bygninger i landskabet. På bagsiden af billet står selskabets navn, „Dana Luft Foto, Odense lufthavn, Beldringe“ samt et genbestillingsnummer. Genbestillings-

nummeret var naturligvis interessant. Der kunne være mulighed for, at et negativarkiv stadig eksisterede med originalnegativet. Efter forespørgsler forskellige steder viste det sig, at firmaet Kastrup Luftfoto har en del af Danas luftfotoarkiv, men måtte meddele, at netop denne serie med negativer ikke eksisterer mere. Derimod ville de gerne kigge i arkiverne efter ældre luftfotos af Sønderskov Hovedgård. Til stor glæde viser det sig, at der alene i dette arkiv findes luftfotos fra 1949, 1952, 1956 og 1978-80. Museet vil forespørge andre luftfotoarkiver og derefter erhverve de mest informative luftfotos fra forskellige tidsrum. Med dette held er der åbnet endnu en kilde til Sønderskov Hovedgårds historie.

Mange tak til Inger Meyer for overdragelsen af luftfotoet til museet. Det var vel næppe muligt at finde et sted, luftfotoet ville have vakt større glæde end netop Sønderskov Hovedgård.

Pointen med denne historie er: Husk altid logo på vognen!

Ejvind Hertz

Kom og gør et godt køb i museumsbutikken!

Vi skal have plads til andre varer

*Nu sælges der bl.a. børvarer:
duge, dækkeservietter, mundservietter,
viskestykker, forklæder m.m. til nedsatte priser.*

Skibelund Krat

Mindepark og nationalt mødested 1865-1957

Vejen Kunstmuseum og Museet på Sønderskov fik sidste år økonomisk støtte fra Kulturarvsstyrelsen til en undersøgelse af Skibelund Krat som mindepark og nationalt mødested. Formålet var at undersøge Skibelund Krats monumenter og helhedens funktion som kulturskabende i den nationale bevidsthed både nord og syd for grænsen. Som noget særegent for Skibelund Krat kom kunstneriske værker – Niels Skovgaards Magnussten og Niels Hansen Jacobsens Modersmålet – til at spille en rolle i den kulturskabende proces. Værkernes symbolværdi blev understreget af taler og sange ved især de store grundlovs-møder. Ord, toner og monumenter smel-

tede sammen til en helhed.

Skibelund Krats historie er knyttet uløseligt sammen med Rødning og Askov Højskolars historie. Efter 1864 tilhørte Rødning og Skrave sogne det såkaldte „ideelle hjørne“, hvor danskheden stod stærkt. Båndene hen over Kongeåen var meget stærke her med højskolen som det samlende punkt. Det første grundlovs-møde i Skibelund Krat blev afholdt i 1865, men rødderne til mødet skal søges i møderne i Rødning – om vinteren på højskolen, om sommeren i Rødning Præsteskov.

Nederlaget i 1864 satte en stopper for møderne i Rødning Præsteskov på grundlovsdag og gjorde Rødning Høj-

Grundlovs-møde i Skibelund Krat før 1. Verdenskrig.

skole hjemløs. Maj 1865 flyttede højskolen til et lejet hus i Askov, og 5. juni holdt man på opfordring fra sønderjyderne grundlovsmøde i Skibelund Krat. Dermed var traditionen med grundlovsmøder i Skibelund Krat skabt. Møderne var nationale møder, man kunne nok tale om politik, men aldrig om partipolitik. Man samledes om det, der bandt danskerne sammen – danskheden og de lidende brødre og søstre mod syd. Over indgangsporten til det første grundlovsmøde stod verset:

Aldrig Briste, skønt de brage
Rosenbaand fra Ungdomsdage

Rosenbåndene var modersmålet og de fælles minder. De bandt danskerne og dermed også de omkring 2000 mennesker, der kom til det første grundlovsmøde i Skibelund Krat, uløseligt sammen. Festens vigtigste formål var at gøre det klart for sønderjyderne, at båndene nok kunne brage, men de ville aldrig briste.

Året efter kom grundlovsmødet til at stå i forfatningskampens tegn. Man ønskede helt klart at bevare Grundloven af 1849, ikke at få en revideret grundlov med begrænsede frihedsrettigheder. Men man glemte ikke sønderjydernes sag. N. J. Termansen talte på mødet for „den dyrebare del af Danmarks rige, som vi vel kunne græde tilbage fra Hel, når ingen ligegyldighedens heks fik magt til at hindre det“.

Grundlovsdag 1867 var ingen festdag. Danmark havde fået den reviderede grundlov. Overalt på festpladsen var der pyntet med 5-taller, i hvide blomster mod grøn baggrund. De symboliserede håbet for fremtiden, for nørrejyderne en tilbagevenden til Grundloven af 5. juni

1849, for sønderjyderne et håb om en snarlig folkeafstemning i henhold til § 5 i Prag-freden.

Med disse tre første møder var linjen for grundlovsmøderne i Skibelund Krat lagt. Traditionen med det velkendte, det let genkendelige var skabt. Man kom til møde i Skibelund Krat for at møde venner og meningsfæller. At vise solidaritet med sønderjyderne var en meget vigtig del af mødet. Man kom først og fremmest for at blive bekræftet og bestyrket i sin sag, hvilket især var vigtigt for sønderjyderne. Mødets temaer var altid modersmålet, sønderjydernes sag og generhvervelse af 5. juni grundlovens frihedsrettigheder. Man både talte og sang om dem.

Frem til genforeningen fulgte grundlovsmøderne et fast mønster. De begyndte midt på eftermiddagen. Inden talerne var der musik. Mellem talerne var der fællessang. Hvert år blev der trykt et sanghefte med dette års sange. Undertiden var sangene nye, skrevet til lejligheden. For de deltagende sønderjyder havde fællessangen en ganske særlig betydning. De blev gennem den en del af det danske folkefællesskab. Efter århundredeskiftet, hvor det blev forbudt at synge en række danske fædrelands-sange offentligt i Slesvig, voksede fællessangens betydning. Efter mødet var der spisepause, og mødet blev afsluttet med dans og fyrværkeri.

Et af hovedformålene med mødet var kampen for danskheden i Sønderjylland. Skibelund Krats fædre mente, at det talte sprog var lig med sindelag. Talte man dansk, var man dansk. Derfor blev kampen for modersmålet så betydningsfuld. Mistede sønderjyderne det danske sprog, var de tabt for den danske sag. Fællessangen var en del af kampen for

modersmålet. Man mente helt bestemt, at danskheden kunne synges ind i folks hjerter.

Efter genforeningen i 1920 ændrede grundlovs møderne langsomt karakter. Talerne blev færre, og med tiden fik aftenfesten større betydning. Gymnastikopvisning og sanglege blev et fast indslag ved aftenfesten. Efter 2. verdenskrig blev det almindeligt at opføre en teaterforestilling om aftenen inden dansen.

Festpladsen var de første år i privateje, men i 1869 blev det pludseligt aktuelt at købe pladsen, da ønsket om at rejse et mindesmærke på stedet blev fremsat. Peder Larsen Skræppenborg ønskede at rejse en mindesten for Jacob Christian Lindberg, den danske bibeloversætter og de gudelige forsamlings ven. Hans plan var at rejse stenen i Lindbergs fødeby Ribe, men byrådet var ikke begejstret, og så faldt tanken på Skibelund Krat. Her var man anderledes positiv over for ideen. Der var blot det

problem, at man ikke ejede jorden, hvorpå stenen ønskedes rejst. Det gav stødet til oprettelse af Skibelundforeningen og købet af krattet.

Efter købet af krattet gik foreningen i gang med at forbedre forholdene i Skibelund Krat. Festpladsen blev flyttet til en lavning øst for det første mødested. Med tiden blev festpladsen omdannet til et amfiteater. Man begyndte også at tilplante krattet. I 1891 var tilplantningen så langt fremskreden, at der kunne lyse fredskovspligt på området.

Mindestenen for Jacob Lindberg fik med tiden følgeskab af flere. De fleste mindesten er blevet rejst som følge af en indsamling, enkelte er kommet til krattet som en gave, og kun en enkelt sten - Genforeningsstenen - har foreningen selv rejst uden økonomisk støtte fra anden side. Alle mindestenene har tilknytning, nært eller mere perifert, til den nationale kamp, som udspillede sig langs denne del af grænsen.

Skibelund Krat, bronzealderbøjen, det gamle hus og pavillonen.

Stenenes placering gav anledning til nøje overvejelser i Skibelundforeningens bestyrelse. Her blev intet overladt til tilfældighederne. Mindestenene for dem, der var bundet sammen af „rosenbånd fra ungdomsdage“ blev sat i kreds omkring festpladsen. De havde alle haft en nær tilknytning til kampen for den danske kultur og det danske sprog i Sønderjylland i perioden 1864-1920, især til den kamp, der var blevet ført i Skibelund Krat. Tilsammen danner de en mindekæde, som skal tale direkte til den besøgende. De står der som blade i Danmarks mindebog.

Modersmålet og Magnusstenen blev rejst på høje på brinken, så de let kunne ses fra Kongeådalene. Deres budskaber vender helt klart mod syd. De blev sat der som en hilsen til brødrene og søstrene sønden å. Magnusstenen viser, at tyskerne kunne besejres, når blot viljen og modet er til stede. Modersmålet står som en hyldest til det danske sprog, som var så vigtig en del af kampen for danskheden i Slesvig. Mistede sønderjyderne det danske sprog, var de tabt for Danmark for altid. Hovedbudskaberne på mindestenene for Lindberg og Krüger

vendte ligeledes mod syd. De var igen tænkt som en hilsen til sønderjyderne. En hilsen om modersmålet betydning i kampen for danskheden og hvor vigtigt det var at have mænd, som havde modet til at kæmpe for modersmålet.

Enkelte sten gav anledning til lidt hovedbrud. Da Andelsudvalget i 1911 ønskede at rejse en mindesten for Svend Høgsbro, måtte bestyrelsen tage en principiel beslutning. Stenen hørte ikke hjemme i kredsen omkring festpladsen, men han havde tilknytning til egnen. Valget faldt på en placering ved stien, som førte fra festpladsen til Magnusstenen. Stenen for Thor Lange, givener af Magnusstenen, valgte man meget symbolsk at anbringe ved stien bag Magnusstenen. Skibelund Efterskole fik sin egen lysning i skoven til sine sten.

Undersøgelsen har foreløbig resulteret i en midtvejsrapport. Den var også emnet ved to foredrag, som Teresa Nielsen henholdsvis undertegnede holdt ved Kongeåmødet den 10. februar med et meget flot fremmøde. Der arbejdes videre med emnet. Målet er udgivelsen af en monografi om Skibelund Krat.

Linda Klitmøller

Ta' på tur

Årets *Ta' på Tur* fra Ribe Amt udkommer i starten af april. Du kan få den i Museumsbutikken, hos naturvejlederen, på biblioteket eller turistkontoret.

Glæd dig - der er over 300 tilbud om spændende ture i folderen, som alle handler om natur- og kulturhistorie i landskabet.

Kustode på Sønderskov

Museet har en meget trofast kustode-gruppe, men vi er ved at have behov for flere.

Har du lyst til at blive medlem af Sønderskovs Kustodegruppe, er du meget velkommen til at kontakte enten museumsinspektør Svend Aage Knudsen eller museumsassistent Hanne Petersen og høre nærmere.

Som kustode har du én vagt om måneden og denne vagt ligger på lørdage, søndage eller helligdage i tidsrummet kl. 11-16. Du er altid på vagt med en anden kustode, og du får udleveret en nøgle og ligeledes en kode til vores alarm.

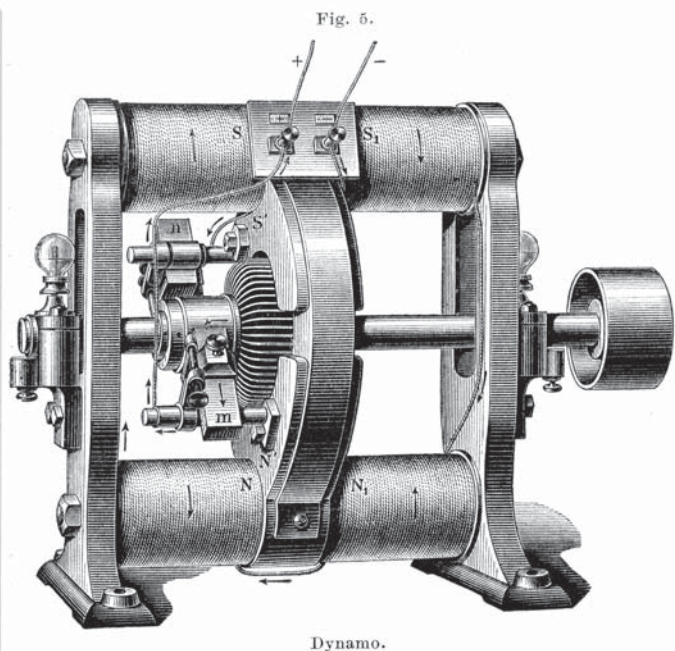
Vi kan desværre ikke give dig løn for

din indsats, men én gang om året arrangerer vi en udflugt for kustoder og omvisere. Her ser vi på et eller andet kulturhistorisk interessant og får forplejning undervejs. Sidste års udflugt gik til Den Fynske Landsby, H. C. Andersens hus og Carl Nielsen Museet i Odense i anledningen af 200-året for H. C. Andersens fødsel. En rigtig dejlig dag med mange spændende informationer og et rart samvær med de kustoder, man ikke så tit deler vagt med.

Kan det friste dig at arbejde på vores dejlige herregård som kustode, så må du meget gerne ringe på tlf. 7538 3866 eller sende en mail til hp@sonderskov.dk.

Museumsassistent Hanne Petersen

Portræt fra ca. 1880 af Poul la Cour; dynamoen bag landdistrikternes elektrificering, samt tegning fra omkring 1900 af dynamo.

Dynamoen i dansk fødevarerindustri 1880-1920

I efteråret 2005 søgte Museet på Sønderskov i samarbejde med Elmuseet i Tange og Poul la Cour Museet i Askov Kulturarvsstyrelsen om støtte til et undersøgelsesprojekt. Titlen er „Dynamoen i dansk fødevarerindustri 1880-1920. Aktører og netværk omkring fødevarerindustriens egen produktion af elektricitet, eksemplificeret med brancherne mejerier, slagterier og margarinefabrikker.“ Der er nu bevilget midler til projektet.

Projektets formål er, som titlen anty-

der, at belyse aktører og netværk omkring dansk fødevarerindustriens egen produktion af elektricitet i perioden 1880-1920 og deres betydning for Danmarks elektrificering. Ved periodens start var der kun ganske få virksomheder - omkring 720, der anvendte dampkraft og dermed havde mulighed for at lade dampmaskinen trække en dynamo til produktion af el. I 1914 var antallet steget til knap 16.000 virksomheder. Fødevarerindustrien udgjorde en forholdsvis stor procentdel af disse virk-

somheder.

Det første større centrale elværk her i landet blev først oprettet i 1891 i Odense. Året efter fulgte København efter med det første kommunalt ejede elværk i Danmark. Virksomhedernes eneste mulighed for at anvende elektricitet var derfor langt op i tiden at have eget elværk. De fleste af virksomhederne producerede kun elektricitet til eget forbrug. De solgte ikke el og var på ingen måde at betragte som offentlige elværker.

De danske mejerier udgjorde i 1909 den største samlede gruppe af fabrikker med egen elproduktion. Mejerierne tog de første dampmaskiner i brug i 1878, og i årene efter 1880 begyndte der at skyde dampcentrifugemejerier op overalt i landet. Efter 1885 tog mejeribyggeriet for alvor fart, og ved udgangen af 1890 havde landet knap 700 andelsmejerier og et ukendt antal private mejerier. I 1914 var vi nået op på at have små 1200 andelsmejerier. I 1897 udgjorde mejerierne lidt over 40% af de danske industriforetagender, som benyttede dampkraft. En dampmaskine muliggjorde opsætning af en dynamo, der via remtræk blev trukket af dampmaskinen. En dynamo betød, at mejeriet kunne oplyses med elektrisk lys. I samme tiår, som det store mejeribyggeri fandt sted, oprettedes de første andelssvineslagterier og margarinefabrikker. Margarinefabrikkerne delte teknologi og maskinleverandører med mejerierne.

De lokale mejerier var faktisk det første sted mange danskere i landområderne mødte elektricitet for første gang, og de blev der fortrolige med tanken om, at teknologien var nyttig og brugbar samt meget lettere at anvende end de traditionelle petroleumslamper.

Nogle steder i landet var det den lokale mejeribestyrer, der tog initiativet til at oprette sognets første elværk. Det var mange steder i Danmark den eneste mulighed for at få elektricitet på landet, idet ledningerne fra de store købstæder og stationsbyer ikke kunne føres ud til landdistrikterne.

Museet på Sønderskovs baggrund for at gå ind i projektet er, at vi i en årrække har arbejdet med dansk mejeribrugs historie. I museets område har Danmarks største landmejeri og landets første mejeriskole ligget. Fire ud af fem mejeribestyrere havde frem til 1910 gået på mejeriskole på Ladelund Landbrugsskole. I elektrificeringen af landdistrikterne spillede Poul la Cour og statens forsøgsmølle i Askov en meget central rolle gennem sin rådgivnings- og uddannelsesvirksomhed. I en årrække uddannede man de såkaldte landelektrikere på Forsøgsmøllen i Askov. Ladelund Landbrugsskole og Forsøgsmøllen, som begge ligger i Malt Sogn, var vigtige aktører og havde en nøgleplacering i elektrificeringen af den danske fødevareindustri og de danske landdistrikter.

Projektet skulle gerne give os svar på en række spørgsmål omkring introduktionen og udbredelsen af elektriciteten på danske mejerier. For blot at nævne et par stykker: Hvem tog initiativet? Hvor kom inspirationen fra? Hvilken rolle spillede de relevante uddannelsessteder, især Ladelund Landbrugsskole og Forsøgsmøllen? Hvor stor var sammenhængen mellem mejeriernes elektrificering og fremkomsten af de første danske offentlige elværker på landet og i landsbyerne?

Linda Klitmøller

Foredragsaften på Sønderskov den 20. april -de store udgravninger i Vejen og Askov i 2005

Det er næppe forbigået nogens opmærksomhed, at det ganske land i 2005 var præget af et højt aktivitetsniveau i bygge- og anlægsbranchen. Disse fremskridt medfører også øget aktivitet for museerne, når vi i den sammenhæng skal søge at dokumentere vores jordfaste kulturarv. To lokale projekter under daglig ledelse af henholdsvis arkæolog Steffen Terp Laursen og Arkæolog Silke Eisenschmidt var noget ud over det sædvanlige, og det repræsenterer meget værdifulde undersøgelser, som giver ny viden om egnens bebyggelseshistorie og føjer ny viden til Danmarkshistorien. Det er dels udgravningerne i forbindelse med Vejen Kommunes udstykning på Mannehøjgårds jorder og dels de meget omfattende udgravninger på lokaliteten Øster Havgård i Askov på Forsøgsstationens jorder.

Der er fremkommet et stort og righoldigt keramikmateriale fra romertidsbebyggelsen i Askov. Der blev også fundet mere særprægede og unikke karformer.

Arkæolog Steffen Terp Laursens foredrag hedder „**Bronzealderens Vejen - nye betydningsfulde fund af hustomter ved Mannehøj**“. Museet gennemførte under ledelse af arkæolog Ejvind Hertz en prøveudgravning i sammenhæng med kommunens byggemodning. I den sydøstlige del af arealet fremkom en meget velbevaret boplads med en usædvanlig god bevaringsstand. På det flade bakkeplateau nord for den fredede gravhøj Mannehøj blev der fundet en hel serie af hustomter, som viser bebyggelse igennem hele 1500 år. Både set med lokalhistoriske øjne og set fra en videnskabelig dimension er der tale om et fund af stor værdi. Bopladsen viser ubrudt bebyggelse fra omkring år 2200 før Kristus (dvs. den sene del af bondestenalderen) til omkring år 700 før Kristus. (dvs. den sidste del af bronzealderen). Gennem de velbevarede spor, som blev afdækket, kan man se, hvordan datidens arkitektur gradvis udvikler sig, og det ser ud til, at 1-2 gårde gradvis afløser hinanden gennem den lange periode. Der er gjort væsentlige fund af trækul og andet materiale, som har kunnet danne grundlag for en kulstof-14 datering af hver enkelt bygning. De arkitektoniske detaljer begrænser sig naturligvis til spor af de jordfaste stolper til tagbærende stolper, dørstolper og andre primære konstruktioner. Enkelte af de ældre huse har også spor af nedgravede, forsænkede gulve. Selv om vi i dag møder mange spor med dyrknings-

skader, udmærker Mannehøj-fundene sig ved deres gode bevaringsstand med mange fine detaljer.

Arkæolog, Dr. Silke Eisenschmidts foredrag hedder „**Askov landsbyer - de arkæologiske udgravninger i Rølkjærudstyknngen**“. Museet havde i forvejen spredte vidnesbyrd om Askovs ældste landsbyhistorie og vi havde begrundet formodning om at kunne finde betydningsfulde spor på Forsøgsstationens jorder. Mere eller mindre tilfældige fund antydede både grave og bebyggelsesspor fra ældre romersk jernalder. Arkæolog Ejvind Hertz gennemførte i slutningen af 2004 prøve-

udgravninger på det næsten 14 ha store areal i den såkaldte Rølkjær-udstyknng. Forundersøgelserne bekræftede vores forudsigelser, og i samarbejde med bygherre Ole Kronholm og Kulturarvsstyrelsen gik vi i gang med at afklare omfanget af de systematiske udgravninger. Til ledelse af dette tilknyttede vi Silke Eisenschmidt, som er ansat ved Haderslev Museum. Dermed startede vi et samarbejde, som vi vil kunne videreføre, når kommunalreformen træder i kraft, og Museet på Sønderkov overtager det arkæologiske ansvar i Rødding kommune i tæt samarbejde med Haderslev Museum.

Den systematiske udgravning ved Øster

De spredtliggende urnegrave fra ældre romersk jernalder stod under flad mark let nedgravet i undergrunden. Inden de blev optaget og tømt på museet og Konserveringen i Ølgod, blev anlæggene grundigt dokumenteret.

Havgård blev en af de største i landet i 2005, og den strakte sig over mere end 10 måneder og blev fulgt på tæt hold af mange lokale. Nu er hovedresultaterne ved at være klarlagt, selv om der endnu forestår mange detailanalyser og skal ske mere indgående udredninger af de komplicerede bebyggelsesspor. Der blev frigjort størsteparten af en landsby fra ældre romersk jernalder (1-2. årh. efter Kristus) med tilhørende grave, brønde, gruber og dele af gårdenes hegn. Der blev også påvist flere bygninger fra en tilsyneladende større gård fra højmiddelalder (1100-tallet) og endelig lykkedes det at påvise et større udsnit af en renaissancegård (1500-1600-tallet), som antagelig skal knyttes til den fra historiske kilder kendte stormandsgård „Abskowgarth“.

Silke Eisenschmidt vil i foredraget og med illustrationer redegøre for de talrige anlæg og det omfattende fundma-

teriale, som fylder flere reoler på Sønderkov, imedens det er under bearbejning. Den store udstykning indebærer, at størstedelen af landsbyen fra jernalderen skulle afdækkes, og dette har givet meget ny viden om Askovs historie og repræsenterer også et stort videnskabeligt kildemateriale. Selv om der rundt i landet gøres mange arkæologiske fund, er det trods alt sjældent, når det resulterer i så store og sammenhængende strukturer, som det her er tilfældet. Foredraget vil søge at tegne et sammenhængende billede af Askovs udvikling fra jernalderen til nyere tid. De nye arkæologiske fund har suppleret et tidligere fragmenteret „puslespil“, således at Rølkjær-udstykningsen har bidraget med løsninger på mange uklarheder ved de ældre og mere tilfældige fund, som museet havde kendskab til.

Svend Aage Knudsen

*Ældre bronzealderbus fra Mannebørgård-bopladsen. De gule spande markerer rester efter busets nedgravede stolper.
Foto Kasper Lambert Jobansen.*

De lokalhistoriske arkiver i Holsted, Brørup og Vejen kommuner

Lokalarkiv for Holsted Kommune

Vestergade 17, 6670 Holsted.
Tlf. 75 39 20 10 Leder: Klaus Hansen.
Åbningstid: onsdag 14-18 eller efter aftale.
tirsdag 19-21 (1/10-31/3).

Aastrup sognearkiv

Borgergade 121, 6752 Glejbjerg.
Tlf. 75 19 85 69 Leder: Olga Pedersen.
Åbningstid: 1. og 3. torsdag hver måned 15-19
eller efter aftale.

Hovborg lokalhistoriske arkiv

Hovborg Skole, Lindevej 1-5, 6682 Hovborg.
Tlf. 75 39 62 29 Arkivleder: Henry Pedersen.
Åbningstid: tirsdag 15-17.

Historisk arkiv for Brørup og omegn

Brørup Bibliotek, Stadionvej 6, 6650 Brørup.
Tlf. 75 38 16 70 Formand: Peter Christensen
Åbningstid: torsdag 15-17 eller efter aftale.
www.broerup-lokalhistorie.dk

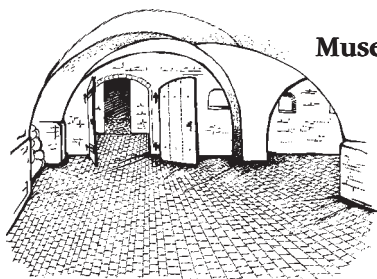
Lokalhistorisk arkiv Vejen Kommune

Østergade 2, 6600 Vejen.
Tlf. 79 96 52 75 Leder: Linda Klitmøller.
Åbningstid: tirsdag 10-16 og onsdag 10-17.
Arrangementer, skoler og grupper - efter aftale.

Sognearkivet i Bække

Bække Skole, Skolegade 3, 6622 Bække.
Tlf. 75 38 97 06 Kontakt pers.: Søren Frederiksen.
Åbningstid: tirsdage 19-20. (lukket 1/5-1/9)

Restaurant Herregårdskælderen *Museumscafé Sønderskov*

Museumscafé og restaurant: Tirsdag - søndag, 12.00-16.00

Aftenåbent: Tirsdag - Lørdag, 18.00-22.00

Ring gerne for menu og bordbestilling

Køkkenchef: Christian Petersen.
75-3838645

www.herregaardskaelderens.dk
email: herregaardskaelderens@clausfh.dk